

MKZ BESTRIJDING: VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

Koos de Vlieger en Theo Vogelzang

De leerstoelgroep Agrarische Bedrijfseconomie en het LEI hebben een nieuw integraal evaluatiekader voor de toetsing van beleidsalternatieven bij de bestrijding van MKZ ontworpen. Daarin worden alle relevante aspecten zoals economische, epidemiologische, psychologische, handelsrelaties, bestaande wetgeving en milieu tegen elkaar afgewogen.

Bij het ontwerp van dit evaluatiekader is gebruik gemaakt van kennis uit bestaande studies, maar is ook een aantal andere aspecten onderzocht. Zo is gekeken naar een aantal kwalitatieve aspecten van een uitbraak, zoals communicatie en de meningen van burgers. Met name is daarbij aandacht besteed aan de normen en waarden die een rol spelen. Daarnaast zijn ook de kwantitatieve gevolgen van de MKZ-uitbraak in 2001 in beeld gebracht, zowel voor afzonderlijke bedrijven als voor relevante bedrijfstakken en overheden. Verder zijn ten behoeve van de epidemiologisch en economische afweging van alternatieve bestrijdingsmethoden simulatiemodellen ontwikkeld. Ten slotte is een methodiek ontwikkeld om te kunnen komen tot een maatschappelijke evaluatie van toekomstig beleid.

Communicatie belangrijk

Uit de gesprekken met belanghebbenden komt duidelijk naar voren dat het bij de crisis in 2001 ontbroken heeft aan een gezamenlijk gedragen strategie en directe samenwerking tussen de verschillende partijen. Dit was onder andere het gevolg van het ontbreken van een formeel communicatiebeleid. Verder ontbrak aandacht voor de emotionele aspecten van het ruimen van (gezonde) dieren. Uit de onder burgers gehouden enquête blijkt, dat deze zowel betrokken zijn bij de aanpak als bij wat die aanpak betekende voor de dieren. Verder zijn de burgers van mening dat ernstige veeziekten bestreden moeten worden en twifelen ze aan de veiligheid van de producten van gevaccineerde dieren. Uit de reacties van veehouders blijkt, dat een deel daarvan zich vooral richt op de economie, terwijl een andere groep het dier centraal stelt. De verkenning van de meningen in andere EU-landen laat zien, dat er een verschuiving plaatsheeft van het vasthouden aan een absoluut non-vaccinatiebeleid naar de acceptatie van noodvaccinaties.

Economische aspecten

Het nationaal inkomen is ten gevolge van de MKZ-crisis (veranderde opbrengstprijzen en omgezette volumes) met circa 900 miljoen euro gedaald. Bijna 40% hiervan kwam direct of indirect (via het diergezondheidsfonds) voor rekening van de veehouders, met name die in het ruimingsgebied. Ruim 20% van het totaal was een inkomensderving die voor rekening kwam van de sector recreatie en toerisme en eveneens ruim 20% kwam via omzetverlies of extra kosten voor rekening van de toeleverende en verwerkende bedrijven uit de agribusiness, zoals slachterijen, de zuivelindustrie, de veehandel en het veetransport. De rest kwam voor rekening van de Nationale en Europese overheid.

Inzet van modellen

Met behulp van het epidemiologische simulatie model InterFMD is de verspreiding van MKZ tussen de bedrijven van dag tot dag nagebootst. Daarin zijn opgenomen de verspreidingsmethoden van de infectie (via contacten en via de lucht) en verschillende bestrijdingsmaatregelen. Uit de resultaten blijkt de invloed van de bedrijfsdichtheid van een regio bij de verspreiding van de ziekte. De vrij hoge bedrijfsdichtheid in Nederland maakt dat vanuit epidemiologisch opzicht additionele maatregelen als preventief ruimen en noodvaccinatie noodzakelijk zijn.

Met een economische model zijn de directe en indirecte schade van een MKZ-uitbraak gesimuleerd. De di-

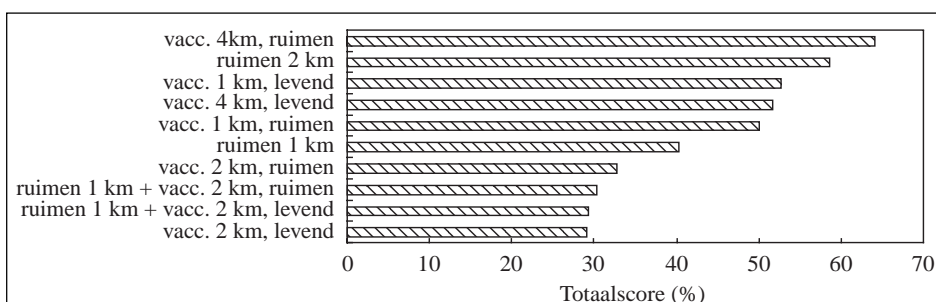
rechte schade is het gevolg van de implementatie van bestrijdingsmaatregelen, de indirecte schade ontstaat door verminderde economische activiteit. Hieruit blijkt dat het toepassen van noodvaccinaties waarbij de dieren in leven blijven, door de verlengde handelsrestricties die er het gevolg van zijn, een dure strategie is. Compartimentering kan in theorie de gevolgschade kleiner doen zijn, omdat export dan kan worden doorgeschoven naar vrije compartimenten.

Naar een integraal evaluatiekader

Om te komen tot een integraal evaluatiekader is gekozen voor de methodiek van Multi-Criteria Analyse. Met deze techniek is het mogelijk rekening te houden met zowel kwantitatieve als kwalitatieve factoren. Welke hoofd- en subfactoren van belang zijn, kan worden aangegeven door een representatieve breed samengestelde groep deskundigen. Deze groep kan ook aangeven welk gewicht moet worden gehecht aan de verschillende factoren. Om de werking van de methodiek te illustreren zijn bij wijze van voorbeeld de factoren en de wegingen bepaald door de leden van de stuurgroep die het onderzoek begeleidde. De geselecteerde hoofdfactoren en hun gewichten staan vermeld in tabel 1. In de tabel is aangegeven welke gewogen totaal score de verschillende wijzen van bestrijding krijgen op grond van bovenstaande gewichten en factoren. Hoe hoger de score des te negatiever het oordeel. In dit voorbeeld (figuur 1) blijkt dat vaccineren in een straal van 2 km rond besmette bedrijven en het laten leven van de dieren de beste strategie is.

Tabel 1 Geselecteerde criteria voor de integrale evaluatie van een MKZ-uitbraak alsmede de gewichten per criterium toegekend door 9 experts

Criterium nr.	Omschrijving	Gewicht (%)
1	Internationale haalbaarheid: de kans dat steun voor een strategie kan worden gevonden in de internationale verbanden waarin Nederland verplichtingen heeft	20,0
2	Epidemiologisch: de mate waarin een strategie bij kan dragen tot het uitroeien van een besmettelijke dierziekte	19,4
3	Macro-economisch: het effect op het nationaal inkomen en de betalingsbalans	17,8
4	Ethisch: dierenwelzijn	12,8
5	Micro-economisch: de verdeling van de effecten over verschillende sectoren en verschillende regio's	11,7
6	Psychologisch: trauma's van betrokkenen	7,2
7	Internationaal-economisch: gevolgen van handelen van Nederland voor andere landen	5,5
8	Ecologisch: effecten op milieu, natuur en biodiversiteit	2,8
9	Hinder: de verstoring van normale activiteiten die ontstaat door beperkingen op mobiliteit - los van het verlies van inkomen dat van die hinder een mogelijk gevolg is	2,8

Figuur 1 Totaalscores per alternatief

Meer informatie:

Rapport 6.02.14 *MKZ: verleden, heden en toekomst. Over de preventie en bestrijding van MKZ*